

Nr 2 2013

Åarjelsaemien gærhcoeplaerie
Sørsamisk kirkeblad
Sydsamiskt kyrkoblاد

Jan förlorade kampen mot rovdjuren

FOTO: JOVVA JOMA

I början av 1980-talet inledde Jan Persson, Njaarke sameby, sin renskötarbana. Det kunde ha blivit ett liv med renlycka och framtidstro, men 25 år senare tog han det tunga beslutet att avveckla sin renhjord. Han hade förlorat kampen mot rovdjuren.

Jan hankade sig fram under ungdomsåren, levde billigt, bodde hemma, och vid 24 vågade han ta steget fullt ut mot eget företag. Det kan ju tyckas sent, men levnadsvillkoren tillät inget annat.

– Det är bara de som har gott ställt hemma som kan börja med renskötsel i tidig ungdom. Jag hade inga sponsorer, mina föräldrar var för fattiga för det, säger han.

I början var det skidor och apostlahästar som gällde. Jan säger sig vara är en av få under sin tid som bott i torvkoja året om och åkt på hemsnickrade skidor:

– Ajja hade gjort skidorna och jag minns tydligt när min moster kom bärande på dem.

KÄNSLA AV OBEHAG

Kampen mot rovdjuren har pågått ända sedan 1990-talet. Jans följeslagare under åren har varit det kompakta obehaget inför vilken syn som skulle möta honom hos renarna.

Är det järven som bitit av ryggsenan, gnagt håll i ryggen, ätit sig mätt på innanmätet och sedan lämnat renen att dö. Eller är det lodjuret som fläkt upp magen på vajan, slitit ut fostret och kalasat på det. Fasansfulla möten där känslorna knappt kan kläs i ord.

– Endast den som mött de desperata blickarna hos lemlästade och halvt ihjälslagna renar, vet hur ont det gör ända in i själen, säger Jan. Till råga på allt ska man agera dräng åt rovdjuren och avliva de skadade djuren.

Under 15 år har Jan förlorat minst 2 500 renar till rovdjuren. Han berättar om ett foto från 1990-talet, från Långsådalen, på en renhjord på cirka 2 300 djur.

– Hela sjön var full av renar, berättar Jan med en röst som vibrerar av glädje.

Då var det en fröjd för ögat.

Nu är bilden en påminnelse om det elände rovdjuren vållat honom och hur mycket renar han förlorat under åren.

SORG SOM INTE TAR SLUT

Man går igenom ett sorgearbete som bara pågår, som aldrig tar slut. Ekonomin rasar, bekymren för försörjningen ökar och hälsan får sig en ordentlig törn. Det ogynnsamma företagsklimatet i en näring som inte ses av myndigheterna, föder ilska och vanmakt. Till slut har man gått in i den berömda väggen.

– En massa stressrelaterade åkommor förde så småningom till inflammation i ryggmärgen, vilket tydde på dåligt immunförsvar. Då hade jag nått gränsen för den inre smärtan, jag orkade inte längre, säger Jan.

I början trodde han på myndigheterna, men de senaste 15 åren har visat, säger han, att de har noll och intet till övers för rennäringen.

– Det bedrivs en politik i det här landet som får förödande konsekvenser för rennäringen. Statsmakterna ger naturvårdsverk och länsstyrelser i uppdrag att förvalta rovdjuren. De vill ha mångfald och mycket rovdjur och anställer folk som till stor del har rovdjur som sitt intresse, säger Jan.

ÖVERGREPP

Vid ett möte med länsstyrelsen hette det faktiskt att man inte tordes upplåta så mycket skyddsjakt, av rädsla för att förlora förvaltningsuppdraget. Jan frågar sig istället om det överhuvudtaget ska finnas ett förvaltningsuppdrag. Han anser att det har förvandlats till ett övergrepp mot renskötarbefolkningen.

– Roddjuren har fördärvat min renskötarkarriär, förstört mina bästa år, och en stor del av min renskock har ruttnat i skogen till föda för korpar och kråkor. Och det värsta är att jag inte är den

Rovdjur, Tjernobyl och civilisationens intrång i markerna. Jag tror vi varit med om den sista storhetstiden i renskötseln, säger Jan Persson, före detta renägare i Njaarke sameby.

FOTO: IRENE JOMA

trycket i Njaarke, där delar av samebyn är nära kollaps. Fem års studier visar exempelvis att vintergruppen i fjällterrängen förlorat tre fjärdedelar av de i projektet märkta vajorna. Förklaringen är rovdjurstrycket.

– Jag kan inte se någon annan lösning än att man ser till att den här renhjorden blir i stort sett fredad från rovdjur under en period, så man får bygga upp den igen, säger Åhman till SVT Mittnytt.

Landshövding Britt Bohlin föreslår dock andra lösningar, till exempel nya marker som inte är så utsatta för rovdjur.

– Finns det sådana områden, utbrister Jan. Nej, vad damen vill är att göra oss till politiska flyktingar i traditionellt samiskt område där det bedrivits renskötsel i årtusenden.

Det ska bli spännande att se, tillägger han, om man lyckas trola fram ett alternativt renbetesområde och vilken ”flyktväg” man ska ta ...

– Förmodligen följer rovdjuren efter, säger Jan Persson.

NORA WASARA LARSSON

Jan Persson.

ende som drabbats. Det finns många renägare därute som mår uruselt, säger han.

Utsikterna att slippa ta hand om lemlästade renar ser inte ut att ljusna. Visserligen fick man skyddsjakt att skjuta fyra lodjur, men det finns tio elva kvar i området, därtill tre fyra järvar, ett antal örnar och ett antal björnar.

– De ska ha mat, och det finns bara renar kvar i rovdjursskafferiet, allt annat är slut, säger Jan.

FREDANDE BEHÖVS

Professor Birgitta Åhman har lagt fram en studie vid Sveriges Lantbruksuniversitet där hon samlat in data om rovdjurs-

Mot diskriminering

I början av april publicerade sju akademiker och forskare vid Umeå och Lunds universitet en text med rubriken "Okunskap om samisk kultur grogrund för strukturell diskriminering" (Västerbotten-Kuriren 6 april). I ingressen skriver de:

"Beslut och offentlig debatt som rör samiska frågor präglas alltför ofta av osaklighet och okunskap. Det handlar inte om enskilda händelser eller olyckliga missuppfattningar. Problematiken är genomgripande och visar på en ständigt pågående strukturell diskriminering som vi alla har ett ansvar att bryta. Etnocentriska bilder av renskötseln som ett samiskt särintresse i konflikt med ett kulturneutralt allmänintresse är ett sätt att ge bränsle åt denna olyckliga uppdelning."

I direktiven till en svensk statlig utredning definieras strukturell diskriminering så här (2005):

"Med strukturell diskriminering på grund av etnisk eller religiös till-

hörighet avses således i dessa utredningsdirektiv regler, normer, rutiner, vedertagna förhållningssätt och beteenden i institutioner och andra samhällsstrukturer som utgör hinder för etniska eller religiösa minoriteter att uppnå lika rättigheter och

"Hur är det med strukturell diskriminering i våra kyrkor?"

möjligheter som majoriteten av befolkningen har. Sådan diskriminering kan vara synlig eller dold och den kan ske avsiktligt eller oavsiktligt."

Att diskriminering mot enskilda samer och mot urfolket samerna förekommer i inte liten omfattning har dokumenterats på många sätt, nyligen också ur forskarperspektiv och återkommande i internationella uppföljningar.

Att diskriminering strider mot svensk lag, internationell rätt och

kristen tro är lätt att konstatera. Det borde också vara självklart att "lika rättigheter och möjligheter som majoriteten" inte är detsamma som likabehandling. Ibland krävs positiv särbehandling för att en minoritet ska uppnå lika rätt.

Hur är det med strukturell diskriminering i våra kyrkor? Hur ofta förs där samtalet om strukturell diskriminering? Hur ofta når samtalet ända fram till formulerade och praktiserade åtgärder?

På central nivå är nog kyrkorna ganska duktiga. I Svenska kyrkan har det tillförts ny energi till hela det "flerspråkiga" området, inte minst som ett resultat av mötet mellan samernas och kyrkans företrädare i Kiruna för snart två år sedan. Men hur är det i stift och församlingar?

Det hittills sagda är ju ingen nyhet för någon. Följaktligen avhandlas strukturell diskriminering i varje

församlingsinstruktion med åtföljande handlingsprogram. Och när biskopen visiterar församlingarna står strukturell diskriminering på agendan. Vad har församlingen lovat ta itu med, hur har det gått och hur kan församlingens offentliga löfte se ut för den kommande perioden?

Eller hur?

Är detta så viktigt? Finns det inte andra viktigare saker som församlingen först måste klara av?

Nej, det gör det inte. Kampen mot diskriminering handlar om kampen för människans gudomliga värde, om att människan ska få bli alltmer människa, om att kyrkan ska bli alltmer kyrka. Den är central i kristen tro och måste pågå hela tiden.

URBAN ENGVALL

Sommerens store begivenhet

Jeg forventer at Samiske kirkedager i Mo i Rana vil bli sommerens store hendelse. Jeg gleder meg når jeg i tankene ser for meg mennesker fra hele Sameland. Jeg gleder meg til å høre bibeltekster bli lest på sør-, ume-, pite-, lule-, nord- og enaresamisk, finsk, svensk og norsk.

Det vil bli fint å oppleve hvor stort og mangfoldig det samiske folket er. Under den samme store teltduken samles folk som syns at samisk sangtradisjon i en gudstjeneste er helt i orden og de som misliker det. Forhåpentlig kan alle enes om at det

er godt at "det samiske" blir tydelig i en gudstjeneste.

Vi går nye veier. Å bevege seg inn i ukjent terreng kan oppleves utrygt og skremmende eller spennende og utfordrende.

Jeg ser for meg israel-folket som ga seg på vandring til nytt land. Noen hadde helst ønsket å forbli der de var. Men alle var nok spente på hva framtida ville bringe.

BIERNA LEINE BIENTIE

Orre saernieh: Nyheter
Gieres almetjh!: Kära läsare!
Noere almetjh: Barn, ungdom
Guvvie: Porträtt
Doen jïh daan bijre: Lite av varje

Guktie ussjedem: Hur jag tänker
Åssjalommesh: Tankar, andakt
Gie jïh gusnie årroeminie: Vem och var
Kultuvre: Kultur

Birgitta Ricklund, Västerhus, Själevad, är möbelsnickare. Hon är utbildad med gustaviansk inriktning och kombinerar den med sin samiska bakgrund. Läs mer på sidorna 8-9. Foto: Pirjo Engvall

FOTO: RODERICO DIAS

En av de sterkeste forklaringene kom fra Marta Elena Casaús Arzú som argumenterte for det tydelige forholdet mellom rasisme og folkemord under Montt s styre.

**PRESIDENTEN KNYTTES
TIL UGJERNINGENE**

Etter å ha lest opp dommen, benyttet dommer Jazmin Barrios muligheten til å oppmuntre påtalemyndighetene til å fortsette etterforskningen, slik at også andre tideligere militære ansvarliggjøres for folkemordet. Slik kan denne dommen få store ringvirkninger for mange eks-militære som innehar høye maktposisjoner i dag.

Det er ikke uten grunn at nåværende president Otto Pérez Molina etter domsavsigelsen slo fast at ”det ikke har forekommet folkemord i Guatemala”. Han var general i regionene drapene foregikk under Montt s styre på 80-tallet.

En av vitnene som selv tok del i hærens overgrep, hevdet i sin forklaring å ha tatt i mot direkte ordre fra presidenten som da gikk under navnet general Tito Arias.

FOTO: RODERICO DIAS

DOMMEN ANNULERT

10. mai var en stor dag for Ixil-folket som hadde ventet på dette øyeblikket i over 30 år, men også for resten av Guatemalas folk som har lidd under en vond og lang krig. Lykken ble desverre kortvarig.

Etter at seiersrusen hadde lagt seg, var derimot mange bekymret for dommens varighet. Det gikk tidlig rykter om at Montt´s forsvar var i full sving med å drive lobbyvirksomhet i ulike rettsinstanser for å unnerkjenne dommen. I løpet av rettsprosessen hadde forsvarret lagt inn over 100 klager og 4 av disse ble behandlet av Grunnlovsretten i etterkant av domsavgjørelsen.

20. mai falt avgjørelsen: All aktivitet i høyesterett etter 19. april 2013 ble annullert, også dommen mot Montt. Rettsprosessen gjenopptas der den sluttet, men det er nå uklart hva som skjer videre. Mye tyder desverre på at Guatemalas maktelite vet å dra nytte av et svakt og korrupt rettssystem.

EVA FJELLHEIM

En av de mest gripende og brutale høringene der vitner fortalte om sexuell vold.

Historisk og turbulent rettsak i Guatemala

Guatemala har skrevet historie. 10. mai ble et tidligere statsoverhode for første gang dømt for folkemord i en nasjonal Høyesterettsdomstol. Dommen ble derimot annullert av Grunnlovsretten 10 dager etter.

”50 år for folkemord og 30 år for forbrytelser mot menneskeheten.” Slik lød dommen som ble lest opp foran en fullsatt og spent høyesterettssal.

”Guatemala vil ha fred. For å oppnå det trenger vi rettferdighet”, avsluttet en tydelig preget dommer Jazmin Barrios.

Rodriguez Sanchez ble derimot frikjent, da domstolen kom fram til at han ikke hadde beslutningsmyndighet for hærens operasjoner i felt. Samtidig uttalte domstolen at ”tvilen må komme tiltalte til gode”. Dommen mot Ríos Montt er likevel et viktig steg mot et oppgjør av krigen ugjæringer.

SYSTEMATISK FOLKEMORD

19. mars i år begynte rettssaken mot ekspresident Efraín Ríos Montt og hans sjef for etterretningstjenesten José Rodríguez Sánchez. De var tiltalt for å ha stått bak drap av 1 771 sivile da de satt i militærregjeringen under det som blir kalt de verste årene (1982-1983) av den væpnede konflikten som fant sted mellom 1960-1996.

De fleste av de drepte tilhørte

Tidligere fredsprisvinner Rigoberta Menchú Tum var også til stede da dommen ble lest opp i høyesterett.

urfolkgruppen Maya-Ixil i delstaten Quiché. Drapene utgjorde hele 5% av den totale Ixil-befolkningen. Anklagene om et systematisk folkemord mot en spesifikk etnisk gruppe var derfor sterke.

Sannhetskommisjonen, som ble etablert under fredsforhandlingene på 90-tallet, kom fram til at over 200 000 ble drept, 45 000 bortført og 1,5 million drevet på flukt i løpet av de 36 årene krigen varte. De fleste var urfolk.

EN BRUTAL SANNHET

I løpet av rettssaken som har vart i nesten 2 måneder, har over 100 vitner avgitt rystende forklar-

inger om drap, bortføringer, vold og seksuelle overgrep mot kvinner. Mange har fortalt om hele landsbyer som ble brent ned og at de så sine kjære bli masakrert. Forsvarsløse og redde rømte de opp i fjellene. Der døde mange av sykdom og underernæring. Noen gjemte seg under utålelige forhold i mange år.

Rettsantropologer, arkeologer, samfunnsvitere og militærhistorikere har også uttalt seg som ekspertvitner. De har lagt fram og forklart bevis som analyser av massegraver og militærets egne dokumenter som tydelig beskriver Ixil-folket som en nasjonal fiende som skulle bekjempes.

Gaajhkh maanah edtjieh saemien kultuvrinie aahpenidh

Gaajhkesh giëh Rørosen tjïelten maana-gïertine barkeminie tjuerieh saemien kultuvrem maanide ööhpehtidh. Daam aadtjoejin govledh gosse tjåanghkose böötin.

Tsiengelen dellie Saemiedigkien lihtsege Ellinor Marita Jåma bööti Rørosen tjïeltese raeriestidh, juktie desnie gellie maanagiërth. Ellinor sïjhti soptsestidh guktie saemien maanah tjïelten diëdte Leah. Maanah edtjieh ietnien giëlem liëredh jïh jïjtse kultuvrine aahpenidh.

Saemieh jïh laedtieh ektesne jieliminie, dellie eensï dâåjrehtsh hov daarpesjïbie. Dan åvteste daaroen maanagiërth aaj edtjieh saemien kultuvrem jïh giëlem evtiedidh.

DALLAH AELKEDH
– Mijjïeh tjoerebe dallah dejnie aelkedh! Gaajhkh maanah edtjieh saemien kultuvrinie jïh giëline aahpenidh!, Liv Ingegerd Selfjord jeehti gosse tjåanghkoem rihpësti. Dïhte Fylhken-ålman luvnie barka. Fylhken-ålma beetneh-vierhtiem tjåanghkose vadteme.

Dæjman orre raerie tseegkesovvi: ”Åarjelsaemien maanagiërten viermie”. Daate raerie jaepiem barkeme maanagiërtide viehkiehtidh jïh

*Saemiedigkien
lihtsege Ellinor
Marita Jåma (Snåa-
seste) bööti Rørosen
tjïeltine raeriestidh,
juktie desnie gellie
maanagiërth.*

skreejrehtidh. Tsiengelen tjåanghkoedjtie giëh maanagiërtine barkeminie.

Daelie naan gille maanagiërth mah jïermestalleme guktie maeh tieh saemien aamhtesigujmie barkedh. Jïjn-jemes bâåhperostin gosse govlin gaajhkesh dovneshtjuerieh dejnie barkedh.

SAEMIEN KULTUVRE VADTESE LEA
– Saemien kultuvre goh ”vadtese” lea gaajhkesidie. Daajram maanah lustestalleminie gosse saemien kultuvren biïre lierïeh. Tjoerebe sinsitniem skreejrehtidh, eevtjedh jïh viehkiehtidh!, Liv Ingegerd jeehti.

Dah mah tjåanghkose bâateme, aadtjoejin bâeries vaajesh goltelidh

Tjåanghkosne aadtjoejin vuejnedh maam maeh tieh maana-gïertesne utnedh gosse edtjieh saemiej biïre soptsestidh.

jïh staa loe-vuesiehtimmiem vuarta-sjidh, jïh filmem aaj: ”Min mors hemlighet”. Filmen mænngan aadtjoejin filmen biïre soptsestidh.

Bovtsen-bearkoem byöpmëdin jïh baakoeh åarjelsaemien giëlesne jur-jiehtimmien biïre lierin. Maanagæjah jïh laavlomh åarjelsaemien giëlesne aaj sjïdti. Tjaebpie badth gosse göökte tjuetie almetjh laavloëjin ”Laevie Jaahke”!

– Luste gosse barkijh jiehtieh daam tjåanghkoem daarpesjïeh. Vaajtelïbie fierhten jaepien daagkes tjåanghkoë sjædta! Eva Brynhildsvold jeahta. Dïhte Åarjelsaemien maanagiërten viermie-dæhkien lihtsege jïh Rørosen tjïeltesne barkeminie.

**TEEKSTE JÏH GUVVIEH:
MEERKE KRIHKE LEINE BIENTIE**

Sørsamisk barnehage-nettverk har arrangert en felles dag for alle ansatte i barnehagesektoren i Rørosregionen med tema ”samisk”. Liv Ingegerd Selfjord fra Fylkesmannen i Sør-Trøndelag informerte om hva alle barnehager er pålagt. Hun snakket om at den sørsamiske kulturen er en berikelse for alle norske barn. På denne dagen fikk deltagerene blant annet se en dramatisering av Staaloe-eventyr, synge, se film og smake på reinkjøtt.

Giëlebarkijh ööhpehtimmie-konferansesne soptsestieh

Professor Spolsky Israelen luvhtie jïh professor Gaski ööhpehtægän Saemien ööhpehtimmie-konferansesne guktie giëlem vaarjelidh.

Medtie tjuetie almetjh göökte biejjieh Tråantesne tjåanghkenin. Desnie aadtjoejin digkiedidh, soptsestidh jïh jïjn-jem liëredh.

Dan jaepien professore Bernard Spolsky (Israel) bööti jïh håaloeji. Dïhte gellie jaepieh ovmesë aalkoealmetji giëligujmie barkeme. Dïhte aaj jïjn-jem giëlepolitihken biïre tjaa leme. Dïhte tuhtjie joekoen vihkele aalkoealmetjh sijjen etnien giëlem vaarjeleminie. Dïhte daajra djtie dâeriesmo-

eride. Vååksjeme guktie aalkoealmetjh tjomberdeminie. Dellie maa hijven goltelidh gosse soptsesti. Daajra guktie giëlem nænnoestidh.

Spolsky saarnoeji guktie maorigiëlem giëhtelamme. Dïhte vuepti-esti guktie dah tjabreminie. Dïhte jeahta jeenemes seammalaakan gaajhki aalkoealmetji giëligujmie.

– Nov amma seamma dâeriesmoerh gaajhkene leekesne. Dan åvteste mijjïeh tjoerebe vissjeles årrodh. Manne daajram aalkoealmetjen faamoe, Spolsky eadtjohke soptseste.

Dïhte guvvieh vuesiehti, guktie almetjh maeh tieh barkedh. Spolsky jeahta hijven jis maahta ”native religionine” barkedh. Gellie aalkoealmetjh daelie kristesovveme. Dellie maeh tebe ietnien giëlem soptses-

tidh gosse juvlehtimmiem, maanide kristeme jallh gyrhkesjimmiem.

ORRE BAAKOEH
Mubpie professore Harald Gaski aaj giëlen biïre soptsesti. Dïhte soptseste giëli haestemi biïre, vuesiehte man åvteste tjoerebe orre baakoeh darjodh. Dïhte gellie gærjah tjaa leme. Dïhte vaajesh jïh tjiëktsh voejhkelamme jïh goerehtamme bâeries soptsesem ”Aanta-vuelie”. Dïhte soptsesti giële vihkeles guktie

sisvege maahta reaktoë sjïdtedh. Dellie maeh tebe buerebe guarkedh djtie baakojde hijven jis maeh tebe ”dej duakan” jaksedh, Gaski boejhkeli.

**TEEKSTE JÏH GUVVIE:
MEERKE KRIHKE LEINE BIENTIE**

I mars ble den årlige sørsamiske opplæringskonferansen arrangert i Trondheim. Der var blant andre språkprofessor Spolsky. Han snakket om at mange av utfordringene som urfolk sliter med er like over hele verden. Spolsky kom med mange nyttige tips for hvordan man kan skape nye språkdomener. Han fortalte blant annet om hvordan en indianergruppe brukte sitt morsmål i gudstjenester. Professor Harald Gaski snakket blant annet om betydningen av å finne de riktige ordene for å gi det korrekte uttrykket i et språk.

Deltakere på konfirmantsamling på Falstadsentret. Fra venstre: Inga Joma, Ramona Sørfjell, Anna Jönsson (leder), Vanja Tørresdal og Hilje Jåma (leder).

Tema på konfirmantsamling:

Kor mykje er eit menneske verd?

Der var den andre konfirmant-helga over. Igjen ei fin samling med trivelege konfirmanantar. På den første samlinga i Rana i oktober var vi berre 2 konfirmanantar, og når vi nå var 3 vart det ein auke på 50 %! I tillegg hadde vi med to ungdomsledere, Anna Jönsson og Hilje Jåma og ungdomsrådgjevar i Samisk kirkeråd, Maria Steinsvik.

Tema for samlinga var menneskeverd. Korleis ser vi på oss

sjølv, på andre? Ungdomane fekk rangera seg sjølv og gjetta seg til kva slag verdi dei har ut frå responsen frå dei andre. Ein interessant og artig leik. Temaet vart tatt opp på ulike måtar, i undervisning og kveldssamlingar.

MENNESKER HENRETTET

Vi fekk òg undervisning av Falstadsenteret med omvisning både på senteret og i Falstadsko-

gen. Staden har ein sterk og gripande historie som gjorde inntrykk på både ungdomar og vaksne. Det er viktig å ta med historia som bakgrunn for korleis vi er mot andre menneske i dag.

På søndag deltok vi på gudstjeneste i Markabygd kirke og vart godt tekne imot der. Det er fint å synleggjera samisk menighet rundt om i distriktet.

Nå ser vi fram mot siste kon-

firmentleir som blir i Rana med avsluttande konfirmasjonsgudstjeneste i Ytteren kirke den 8. august. Og den 9.-11. august er det samiske kirkedager, med ungdomscamp!

EINAR BONDEVIK

Nya barnböcker på sydsamiska

Gaaltije och projekten Baakoste baakose och Gaajenasse har släppt två barnböcker på sydsamiska.

Skåajjen Voelph är skriven av Emmi Alette Danielsen och Dan Richard Fjellheim Mortensson. Illustrationerna har

gjorts av Vanessa Sahlman. *Loeves baenie* är skriven av Åse Klemensson och har illustrationer av Anders Sunesson.

Se mer på www.gaaltije.se

Ungdoms-siida venter

Under Samiske kirkedager vil det bli eget program for ungdommer, en "Ungdoms-siida". Det blir mulig å velge blant mange aktiviteter.

Det er lagt opp til en egen "Ungdoms-siida" under Samiske kirkedager i Rana. Ungdomssiidaen starter torsdag 8. august og varer til søndag 11. august.

- Her blir det mye bål og kaffekos! Og jeg gleder med veldig. Dette blir sommerens høydepunkt, forteller Maria Roysdatter Steinsvik som er en av de mange lederne som har planlagt Ungdomssiidaen.

BO I LAVVO

Ungdommene og lederne skal bo i lavvo. Der bor man og spiser sammen. Selvsagt er det lagt opp til mange sosiale aktiviteter.

- Det ligger an til et luksusproblem. Mange av aktivitetene kommer til å gå parallelt, altså samtidig. Dermed kan man oppleve valgets kvaler, fordi det rett og slett er så mange fristende tilbud! sier en oppglødd Maria.

Blant annet kan man dra med familien på tur til Saltfjellet, som er et flott område. Man kan også være med på spennende grottevandring i Grønligrøtta og Sætergrotta. Dette er grotter folk kommer langveis fra for å oppleve. Det er også andre fine turer med i programmet.

På Ungdomssiidaen kan man også være med på konserter, gudstjenester, badeland, nattkino, joikeverksted, besøke samiske kirkedagers eget marked, fotballturnering, minikurs i sørsamisk og synge i eget ungdomskor.

"HELLIG JORD! HELLIG ORD"

For de som heller måtte like seg i et mer åpnet landskap, er kanskje båttur på havet tingen. Kanskje blir det mulighet for fiske også? Ettersom Samiske kirkedager har profilen "Hellig jord! Hellig ord" passer det godt med turer der man kan utforske mangfoldet som finnes i naturen.

- Vi regner med at ungdommer også har ulike interesser og ønsker. Derfor har vi lagt opp til mange valg,

Det blir mulig å komme seg ut på fjorden under Samiske kirkedager.

sier Maria Roysdatter Steinsvik som har denne klare oppfordringen: Kom på vår Ungdomssiida!

UNGDOMMENS APPELL

Ungdommens appell til Sapmi er en time det ungdommen selv eier scenen. Her kan man komme med tanker om det å være ung same i kirken. Her kan

man også få være med på kreative prosesser ved å lage for eksempel innhold og scenekunst.

TEKST OG FOTO:
MEERKE KRIHKE LEINE BIENTIE

Konfirmanter 2013-2014

Saemien Áálmege / Samisk menighet i sørsamisk område (SÅ) inviterer ungdom til konfirmantundervisning / konfirmasjonsopplegg undervisningsåret 2013/2014.

Undervisningen vil legge vekt på samisk identitet, språk, kultur og samisk kristendomsforståelse. Konfirmasjon vil bli lagt til Røros august 2014.

KONFIRMASJONSUNDERVISNING:

Konfirmasjonsundervisning gis under 3 samlinger i 2013-2014. Nytt for dette undervisningsåret er at andre leirsamlingen, mars 2014, blir et samarbeid med Samisk kirkeråd. Under denne leirsamlingen kommer konfirmanter fra hele den norske delen av Sápmi til å delta.

Undervisningen starter med første samling fredag 13. september 2013 på Finsås, Snåsa.

Konfirmasjonsgudstjenesten blir søndag 10. august 2014 i Røros kirke.

Vi regner med at en del av konfirmanterne ønsker å bli konfirmert i

Under konfirmantsamlingene er det lagt inn forskjellige aktiviteter. I fjor var konfirmanterne på kanotur inn til Brudesløret i Teveldalen.

sin heimemenighet. Uansett er de også velkommen til å delta i dette samiske opplegget og være med på den avsluttende gudstjenesten søndag 10. august 2014. Der kan de få gjentatt – på samisk med håndspåleggelse – den bønne som ble bedt under konfirmasjonsgudstjenesten i heimemenigheten.

KOSTNADER: Egenandel for hele konfirmantperioden blir på kun kr 2 500,- (og kr 5 000,- for ikkemedlemmer i Saemien Áálmege). SÅR vil betale reiser for konfirmanterne til alle samlingene. Nærmere informasjon blir gitt til de som melder seg på.

PÅMELDING: Påmelding innen 28. august. Påmelding kan gjøres på www.samiskmenighet.no, e-post: samiskmenighet@kirken.no eller på direkte kontakt til: Monica Kappfjell, daglig leder SÅ, tlf. 99 34 94 77, e-post: monica.kappfjell@kirken.no eller til Bertil Jönsson, diakon, tlf. 99 48 88 27, e-post: bertil.jonsson@kirken.no.

Möt en lyckligt lottad **möbelhantverkare!**

FOTO: PIRJO ENGVALL

Birgitta Ricklund, Västerhus, Själevad, är möbelsnickare med rötter i Marsfjäll.

Det samiska formspråket kommer mig allt närmre, ju mer jag får arbeta med traditionellt möbelhantverk, säger Birgitta Ricklund.

Stämjärn och knivar – blanka och skarpa – i långa välordnade rader, tunga spegelkyrkdörrar väntande på renovering, björkvirke i olika stadier av bearbetning, avskavt 1700-talsskåp med fungerande originallås, pösig och dammig fåtölj att sjunka ner i, maskinhall med spån på golvet, skisser och idéer, pågående och lite hemliga möbelprojekt – det här är Birgitta Ricklunds rike.

I en storgården och grå gammal byggnad i Västerhus (Sjä-

levad) har hon byggt upp sitt möbelsnickeri, sitt kreativa centrum. I det gula huset intill bor, sedan 30 år, hon och maken/fotografen Lars-Håkan Nilsson.

Som bakgrund står gårdens gamla loge, vackert grånat och, som så många gamla uthusbyggnader i trakten, i väntan på en hjälpare hand.

SADLADE OM

– Nu är det 17 år sedan jag äntligen bestämde sig för att sadla

om – från lärarjobb till det jag längtat efter att vara, möbelsnickerare, säger hon.

För en 40-åring är det inget litet steg att mitt i livet sätta sig på skolbänken – nuvarande träakademien i Kramfors – i ett par år för att sedan skapa sin egen osäkra framtid, inte bara med produktion utan också med marknadsföring och försäljning.

Nu hade hon visserligen förberett sig, bland annat genom ett antal korta hantverkskurser

och genom eget traditionellt samiskt hantverk.

Birgitta har ju sitt ursprung i Saxnäs, Marsfjäll, där mormor och morfar var aktiva i rennäringen. Självklart gjorde de sådant hantverk som behövde göras, och Birgitta fanns där mitt i skinnberedning och skottillverkning.

GAMMAL LÄNGTAN

Att bli möbelsnickerare var en gammal längtan. Utbildningen i Kramfors, där hon hamnade

FOTO: PIRJO ENGVALL

FOTO: PIRJO ENGVALL

Träsnideri med samisk inspiration.

när hon väl bestämt sig, har gus-taviansk inriktning. Det kan låta märkligt för den som inte är så insatt i möbelhistoria.

– Men där, i de svenska 1700- och 1800-talen, finns, säger Bir-gitta, grunden för dagens levande möbelsnickeri, såväl när det gäller materialval som formspråk och tekniker.

Så här handlar det inte om att slå på några färdigtillverkade sirliga lister som dekoration utan om kreativitet och genu-int, tidsödande snideri/bild-huggeri.

Birgittas material är björk, helst från närområdet. Gran-narna vet att hon är intresserad när det är någon björkfällning på gång eller när någon som stä-dar sina uthus upptäcker bort-glömda lager av björkvirke.

– Björk är hårt, men med vassa redskap går det bra att tälja i björkträ. Och det finns inget annat träslag som ger en sådan lyster som björk, säger Birgitta.

KÄNSLAN SITTER I FINGRARNÄ
I samband med utbildningen fick hon under ett par år gå som lärning hos två farbröder i när-heten. Viktiga år.

En blind gammal man kom då och då på besök, ville nog veta hur det gick för lärningen. Så han kände – känslan sitter i fingrarna – på det hon gjort och konstaterade: ”Du har lärt dig bra. Det är nästan som om Ivar och Enar gjort det.”

Under förra året kom Birgitta, stolt och tacksam, med i två utvecklingsprojekt: *Sápmi business bootcamp* (www.sapmibiz.se), då med 16 kvinnliga samiska företagare, och en samisk bedriftsutveckling med del-tagare från hela Sápmi. I det senare projektet fick hon Nils Gaup som mentor.

– Det här är viktiga nätverk för mig, säger hon.

Som om inte allt detta räckte så läser hon också sydsamiska, på distans och med Reinie Fjäll-ström, Samernas utbild-ningscentrum i Jokkmokk, som lärare.

VILL HA LÅNGSIKTIG DIALOG

Tidigare har Daerpies Dieries läsare kanske mött Birgitta Rick-lund som ordförande i sameföre-ningen, *Orrestaare saemien sibrie*, och i samverkan med områdets församlingar i samiska gudstjänstverkstäder. Den 2 juni blir det till exempel samisk gudstjänst i Brukskyr-kan i Köpmanholmen.

– När vi väl är igång med arbetet inför olika gemen-samma projekt så flyter det på bra, säger Birgitta. Men jag skulle önska mig en mer lång-siktig dialog mellan föreningen och församlingarna.

Sameföreningen är viktig, säger hon, för att även männi-skor som inte är så säkra på sina rötter ska kunna vara med på ett kravlöst sätt. I samband med

Vassa verktyg på rad.

FOTO: PIRJO ENGVALL

Dags att pusta ut ...

den årliga marknaden är det många som kommer och berättar om någon gammal släktning som hade samiskt påbrå ...

MOBILA KYRKOMÖBLER

Och kyrkan har hon erfarenhet av på flera sätt. Som riktigt liten lekte hon präst, samlade alla till bön och tog upp *Morgon mellan fjällen*. I nutid, i sam-band med gudstjänstverkstä-derna, har hon smyckat kyrkor i samiska färger och dialogpredi-kat.

Men hon har också, som möbelsnickare, haft ett par större uppdrag under senare tid. I Själevads kyrka, hemkyrkan, har hon gjort en arkitektritad utsmyckning ovanpå kyrkor-geln. Och i Grundsunda fick

hon vara med i ett givande samarbete med en konstnä-rinna för att ta fram en mobil uppsättning altare och knäfall.

Innan vi avslutar vårt samtal måste Birgitta spontant säga att hon känner sig så lyckligt lot-tad. Hon har fått växa upp med en fot i det samiska och en i det svenska – morfar och mamma var samer.

– Och i det här traditionella möbelhantverket som jag hål-ler på med, får jag låta mig påverkas av samiska former och utsmyckningar, säger Birgitta Ricklund.

URBAN ENGVALL

God stämning vid sametingsval

FOTO: ELISABETH ANDERSSON

Ida Ljungberg lämnar sin röst till valförrättarna Martin Eriksson och Agneta Andersson. Totalt röstade 54 personer i vallokalen i Funäsdalen, och det var en jämn ström av valdeltagare som kom och gick under hela valdagen / pingstdagen.

Viktigt vintermöte välbesökt

FOTO: MEERKE KRIHKE LEINE BIENTIE

Samisk kläddesign förr och nu var tema vid årets Lopme Naestie i Funäsdalen. Många aktiviteter rymdes i lavvobyn, här i vacker kvällsbelysning, som dock blev hårt ansatt av vädrets makter. I Funäsdalens kyrka hölls flera sammankomster, bland annat, i samarbete med församlingen, en välbesökt samisk mässa. Där medverkade bland andra Bo Lundmark, AnnaSara Stenvall, Eva Teilus Rehnfeldt och Irene Dorra. Delar av förslaget till ny kyrkohandbok för Svenska kyrkan – på sydsamiska – användes i mässan.

Mer språkarbeid i Elgå

Sametinget, Samisk Høgskole og Engerdal kommune underskrev 5. februar en avtale for å sikre og utvikle det sørsamiske kompetansemiljøet i Elgå. Avtalen innebærer at Samisk høgskole etablerer seg i det sørsamiske området gjennom en egen avdeling.

Målet med avtalen er å sikre og videreutvikle det sørsamiske læremiddel- og terminologiarbeidet, noe som igjen vil øke kvaliteten på opplæringen av sørsamiske barn og unge.

– Jeg er glad og tilfreds med at vi nå formaliserer samarbeidet slik at vi sammen kan jobbe mer langsiktig, og sikrer forutsigbarhet for fagmiljøet i Elgå. Avtalen vil være med å styrke sørsamisk opplæring og læremiddelproduksjon, sier Sametingets visepresident Laila Susanne Vars.

POSITIVE RINGVIRKNINGER

– Avtalen anerkjenner det enorme arbeidet som lokale resurspersoner har lagt ned i lære-

middel- og språkarbeid på Elgå. Etableringen av en avdeling for ”Senter for samisk i opplæringen” i det sørligste samiske området i Norge håper jeg vil gi positive ringvirkninger for hele den sørsamiske regionen, legger hun til.

Sametinget etablerte et språkmotiveringsprosjekt for de samiske elevene ved tidligere Elgå skole i Engerdal kommune i 2001. Dette prosjektet, som nå er avsluttet, har vært svært vellykket. Gjennom prosjektet har Elgå skole bygd opp en betydelig kompetanse, både gjennom praksis og etterutdanning.

KILDE:
WWW.SAMETINGET.NO/
OPPLAERING

Kyrkodagarna behöver frivilliga

På www.rana.kirken.no eller på telefon 47974840 eller 75123300 kan du anmäla dig som frivillig medarbetare vid samiska kyrkodagarna i Mo i Rana 9-11

augusti. Frivilliga behövs till följande uppgifter: vakthållning, transport, café, information, försäljning, matservering, byggande och rivning.

Lägesrapport om samiska

Bristerna i samhället uppenbara

Samiskt språkcentrums årliga lägesrapport över de samiska språken i Sverige är nu klar. I rapporten framkommer att samiskt revitaliseringsarbete i hög grad bygger på stort engagemang och stark vilja hos den samiska befolkningen att återta språken.

Brister i utbildningsmöjligheter och bristen på samiska program i tv och radio är två exempel på omvärldsfaktorer som sätter käppar i hjulen för en positiv språkutveckling.

KÄLLA: SAMETINGET

Noere jïh
eadtjohke
lohkehtæjja

Aino Danielsen (Svahken sijteste)
Aajegisnie barkeminie. Sæjhta åarjel-
saemien giëlem nænnoestidh jïh vaar-
jelidh.

Aino Danielsen (Svahken sijteste)
Plassjese jåhteme. Dïhte jaar-
hkeskuvlesne saemien giëlem lohke-
hteminie. Murrede, tuhtjie luste
fierhten biejjien saemiestidh!
Dæjman dellie Aajegisnie eelki
barkedh, gosse sijhti daejredh guktie
saemien giëlen lohkehtæjjine bar-
kedh. Dellie maa aavoedi gosse bar-
koem Aajegisnie ohtsedi. Buerie
saernie, åadtjoeji aelkedh. Dellie hov
Plassjese juhtieji.
Dïhte edtja aktem jaepiem Aaje-
gisnine barkedh. Dan mænngan
edtja baaastede skuvlese vihth. Sæjhta
”eensi” lohkehtæjjine sjïdtedh. Tju-
ara dellie akte jïh bielie jaepiem
lohkedh. Aino sæjhta åarjelsaemien
giëlem vaarjelidh jïh nænnoestidh.
Sæjhta dovne njaalmeldh jïh tjaa-
leldh giëlem evtiedidh.

TEEKSTE JÏH GUVVIE:
MEERKE KRIHKE LEINE BIENTIE

Aino Danielsen (Svahken sijte)
jobber i et årsvikariat hos Aajege.
Der underviser hun i sørsamisk og
jobber med andre prosjekter som
styrker det sørsamiske språket.
Senere tenker hun å fullføre sine
lærerstudier.

Enligt Abraham

Fisketurerna vid Umeälvens källor
börjar ofta med att jag vandrar
uppefter den så kallade Lappvägen
till Sleattnagärdet. Där är det lämp-
ligt att vila en stund och befria sig
från ryggsäcken.
Vid det gamla rengärdet framkal-
las nästan alltid en minnesbild från
realskoletiden: Jag hade gått ut
andra klass och varit med ett par
veckor i plantsättningen på Lusp-
holmen. Nu började frihetens dagar
fram till slåttanna, dagar med
metspoet av björk, andlöst smygande
längs Karlfredriksbäcken.
Efter midsommarhelgen kom
budet om kalvmärkning i Sleattna-
gärdet. Det var nog en av de sista
somrar som gärdet av palissadtyp
användes. Här kunde man tjäna en
slant genom att hjälpa till med las-
sokastningen.
Småspringande gav jag mig iväg

och var ordentligt svettig vid fram-
komsten. Det var just då avbrott i
arbetet. Hjorden vilade och renskö-
tarna hade gjort upp eld för att koka
kaffe. En av nomaderna hette Abra-
ham. Han karvade av torrköttet och
bjöd mig. Plötsligt sa han med sin
kraftiga stämma: ”Mormor din tror
att du ska bli präst. Låt oss få höra ett
Guds ord!”
Det lät som en befallning. Jag stod
som förstenad inför allas blickar och
ville sjunka genom jorden. Just när
jag skulle förklara att det var en miss-
uppfattning hände något förunder-
ligt. Jag hörde mormors röst för mitt
inre öra. Hon läste ofta den tjugot-
redje psalmen i Psaltaren när hel-
gen gick in. Ord för ord och med
slutna ögon upprepade jag: ”Herren
är min herde-, mig skall intet fattas.
Han föder mig på en grön äng, och
förer mig till friskt vatten ...” Mor-

mor var förtrogen med lydelsen i
Karl XII: s kyrkobibel.
I bakgrunden hördes grymtning-
arna från renhjorden och bruset från
jokken. Den mångtusenåriga psal-
men kändes levande och nära som
om David kunde ha skrivit den här
vid rengärdet. Och kaffepannan
kokade över! ”Troligtvis blir du
präst”, kommenterade Abraham.
Han lät som en patriark!
Abraham blev sannspådd.
En dag fick jag viga honom till den
sista vilan i Tärna kyrka. Davids her-
depsalm blev grifteord: ”Och om jag
än vandrade i enom mörkom dal,
fruktade jag intet ondt, ty du äst när
mig, din käpp och staf trösta mig ...”

BO LUNDMARK

Fotnot:Abraham NilssonVinka (1894-
1980) var bosatt i Norra Fjällnäs och
tillhörde Umbyns sameby.

Tryjjes ”gielebiejjie” Plassjesne

Goevten dellie Aajege gaajhkesi-
die byöri giëh sijhtieh saemiestidh.
Almetjh guhkede aaj böötin jïh
aavoeidin.

Plassjen jarngesne gualijes jaavretje
man nomme ”Dokortjønna”. Desnie
båeries sietere gusnie Plassjen laed-
tieh dej beeli buvviem gåatoehtin.
Giesege jïjnjh kreekh desnie. Daelie
maanajgujmie bætieh dejtie giëhtje-
didh jïh lustestalleminie. Desnie aaj
tryjjes prihtjhgætïe. Gosse saemieh
gaavnesjïeh, dellie sijhtieh dällem
biejedh prihtjegem voessjedh!
Tjaebpies biejjie lij, lædtjie jïh
biejjie guaka. Dagke numhtie alme-
tjh aavodeminie? Joekoen hijven
buaedh. Ojhte maanah, noere jïh
båeries almetjh böötin. Gaajhkesh
saemiestin, såemies dulhtjestin jïh
såemies eensi soptsestallin.

NOV AMMA PRIHTJEGE!
Maanah giërestalleminie, dah båara-
såbpoe unnemes viehkiehtin. Ij dan
aelhkie gosse edtjïeh löövles giere-
htsh bæjjese giësedh. Nyjsenæjjah
beapmoevoessesne röödtseminie.
Dellie njaelkies goervh jïh bearkoeh
bïssin. Hijven dellie stoerre prihtjh-
giebniem utnedh.

senæjjah barkemi-
nie. Dah aaj
dahkoe baaateme
jïh disse latjkah,
dovne Aino Dani-
elsen, Marit Fjell-
heim jïh Ida Marie
Bransfjell.
Gaajhkesh tuht-
jïeh joekoen
vihkeles gaavnes-
jidh jïh saemies-
tidh.
– Hijven gujht
gosse maehtebe
naemhtie viëhkesadtedh. Manne jïj-
njem liërim, göötide vualkam mojje-
htem. Sijhtem mubpien aejkien aaj
diekie bætedh, Rita Vestfjell jeahta.

TEEKSTE JÏH GUVVIE:
MEERKE KRIHKE LEINE BIENTIE

Rita Vestfjell Tråanteste bööti jïh Gunnveig Sandnes Glåmosen
luvhtie bööti.

GÏELEM NÆNNOESTIDH
– Saemien giële jielieminie. Luste
gosse almetjh guhkede bætïeh.
Dellie guarkebe joekoen vihkeles
mijjen giëlem nænnoestidh, Toini
Elisabeth Bergstrøm jeahta. Dïhte
Aajegen æejvie. Desnie gellie nyj-

Aajege / Samisk kultursenter i Røros, arrangerte språkdag ved Doktor-
tjønna en vårdag i mars. Alle som ville treffes og snakke sørsamisk, var
velkomme. Det ble en trivelig dag ved den gamle setervollen med god
oppslutning. Barna akte i bakkene og de voksne koste seg med kaffe.
– Det er bra når vi kan samles slik, sa Rita Vestfjell som kom fra Trond-
heim for å være med på språksamlingen i Røros.

Øreringene

Når ting er bærere av minner om en situasjon og om et menneske, da blir de kjære ting. Mine gulløreringer er blant *mine* kjære ting. Historien om øreringene forteller jeg gjerne.

De gamle er døde. Jeg savner dem. Da er det godt å fortelle historier fra livet deres. Ei som var flink til å fortelle små historier fra tidligere tider, var *åemie*/avdøde Gunnhild Jåma, Limingen. Da vi kom på besøk til hennes familie for første gang, utbrøt hun med vemod i stemmen:

– Å, de skulle ha kome før. Då levde enno dei gamle.

En av mine gamle venner var min *vuanove*/svigermor. Vi tilbragte mye tid sammen, vi to. Vi fikk over tjue år sammen. Hun kom ofte på besøk, og da ble hun hos oss i noen måneder. Stadig siterer vi noe hun brukte å si og minnes hva hun gjorde. Hun lærte oss mye av verdi. Og hennes fortellinger er blitt våre fortellinger. Det er fint.

PLASTPOSER OG ANNEN INNPAKNING

Vuanove brukte ikke smykker – annet enn gullring på fingeren

og selje til *gapta*/samedrakta. Hun hadde noen halskjeder og pene pyntenåler, men disse lå forsvarlig innpakket i smykkeesker. Eskene var igjen innstullet i plastposer med gummistrikk rundt. Alt hun eide av slike ting var nedpakket. Det samme gjaldt duker, pene broderte brikker, vakre lommetørklær og annet slikt hun eide. Oppi en gammel pilleeske kunne man finne de artigste rariteter hos henne. Alltid sirlig innpakket i plastposer med strikk eller hyssing.

– Hva gjorde dom før, nær dom inte hadde plastpåser? sa hun ofte og ristet på hodet med et lurt smil om munnen.

Jo, hun var fra en tid uten plast og mange eiendeler.

GAVER I MINNE-SKUFFEN

Når vi ga henne noe pent til fødselsdagen hennes eller til jul, ble hun alltid glad. Siden så vi det ikke mer. Hun hadde lagt

det i en skuff. Pent pakket inn i silkepapir, med til-og-fra-kortet inni og plastposer utenpå. Vår felles kjære – min mann, hennes sønn – forteller at han husker fra sin barndom at hans *tjiddtjie*/mor i stille morgenstunder satt for seg selv og pakket opp sine poser og esker. Hun betraktet innholdet. Vi kan jo gjette at hun brukte disse tingene til å minnes det som hadde vært. Etterpå pakket hun alt like omhyggelig inn igjen.

HULL I ØRENE

En dag var vi på bytur. Hun hadde nylig gledet meg med å passe mine barn da jeg trengte det så godt. Jeg var opptatt av å finne en måte å glede henne på tilbake.

– Du, nå går vi inn her!

Vi sto utenfor en frisørsalong. Jeg hadde fått en idé. Riktignok var den litt vill, men det gikk jo an å prøve.

– Jeg spanderer hull i ørene på deg!

– Å, sa hun bare, og ble med inn.

Hun fikk sine pyntehull. Jeg puslet rundt henne i de følgende dagene, med pyrisept og vatt. Hun nøt omsorgen. Det gjorde jeg også. Barnebarna likte

godt at ”aahka var blitt jålete”, som de sa. Vi ertet henne litt alle sammen. Hun nøt det også. Heldigvis ble det ikke noe betenelse i jåleriet. Hun så ut til å like å ha pynt i ørene sine. Likevel ventet jeg å se henne uten øredobber neste gang hun kom på besøk. De lå nok i en av hennes esker i kommode-skuffen. Men det hadde da vært artig så lenge det varte, tenkte jeg.

GAVE TIL MEG

Neste gang hun kom på besøk, hadde hun vakre gulløreringer i ørene. Stolt viste hun dem fram til oss. Hun hadde levert inn sine foreldres gifteringer hos en gullsmed i Östersund. Han hadde laget øreringene til henne. Hun brukte sin gull-pynt alle sine dager.

Det var med ydmykhet jeg tok imot disse øreringene av mannen min etter at han og broren hadde delt boet etter deres *tjiddtjie*. Jeg savner min vuanove. Jeg tenker på henne hver gang jeg bruker øreringene hennes. Og jeg tenker på henne når jeg pakker dem ned i esken igjen. Det kjennes godt.

TEKST OG FOTO:
ANNE-GRETHER LEINE BIENTIE

Dimmorna skingras

Med tät dimma utanför stugan är det inte annat att göra än att läsa om alla gamla tidningar och vänta. Om man inte som jag har datorn med och kan jobba.

Vi är på fjället och övervakar kalvningen i renhjorden. En känslig tid, små blöta kalvar föds till en varm och solig värld eller, som idag, blir mottagna av en dimmig och blöt men mild fjällvärld. De är starka och tåliga, men blöt snö och kall vind tål de inte. Inte heller att björn och järv jagar dem och deras oroliga vajor.

De små nyfödda renkalvarna behöver verkligen renskötarens omvårdnad, hjälp att få fred och ro. Men i tät dimma ser vi inte något, jobbet kan inte göras.

Jag har upptäckt att så är det på många områden i samhället. När okunskapens dimma ligger tät kan inte jobbet göras. I mitt jobb som Samisk samordnare i Krokoms kom-

mun möter jag många täta dimban- kar. Men också glädjen över att det klarnar när kunskap och informa- tion når fram.

Förutom att sprida kunskap och information så är en viktig uppgift vi samordnare har att främja det samiska språket och synliggöra vår kultur. En oändlig uppgift kan tyckas, men å andra sidan är inget gjort, så allt kan göras. Det gäller att ha en positiv syn och börja med det lilla.

Som nybliven samordnare tänkte jag mycket på samiska psalmer. Jag ville ordna psalmträ- ningsträffar. Jag vill själv så gärna kunna sjunga de samiska psalmerna. För mig har de plötsligt bara legat där framför mig i kyrkbänken. Utan att tidigare ha sett dem översatta till

samiska, så har jag känt att jag som same bör ju kunna sjunga på mitt språk när prästen uppmanar för- samlingen att sjunga på vilket språk man vill. När sedan psalmer sjungs på flera språk, så blir det för mig ett tonsatt mummel.

Tillsammans med några ivriga samiska eldsjälar och med stöd från församlingarna så drog vi igång samiska psalmträ- ningsträffar. Under ett års tid träffades vi varannan månad och sjöng psalmer på samiska, samta- lade om översätt- ningen och språket, fikade och hade trevligt.

Vi har tagit många steg i jobbet att stärka samiskt språk och samisk kul- tur här i Krokoms. Några av dem är stora och strategiskt viktiga, som att fastslå mål för verksamheterna.

Några är väldigt synliga, som försko- lorna där man pratar samiska. Men psalmträningsträffarna har varit bland det roligaste.

FOTO: BIENNA LEINE BIENTIE

MARIANNE PERSSON

Ps till alla präster: Det är bättre att uppmana församlingen att sjunga på ett språk. Till exempel en psalm per tillfälle på bara samiska. Då synlig- gör ni hur viktigt vårt språk är!

Nytt studietilbud:

Sørsamisk kulturkunnskap

Fra høsten 2013 tilbyr Høyskolen i Nord-Trøndelag (HINT) et nytt studie: ”Sørsamisk kulturkunnskap”.

”Sørsamisk kulturkunnskap” vil gi 30 studiepoeng. Det tilsvarer et halvt studieår. Dette studiet er lagt opp som et deltidsstudie slik at flere har mulighet til å delta.

HINT har samarbeidet med flere høyskoler og universiteter for å utvikle studiet. En instans HINT samarbeider med er universitet i Umeå. De har nemlig hatt tilbudt ”Samiska kulturstudier” gjennom mange år. Samlingene vært lagt til Mittuniversitetet i Östersund.

– Erfaringene fra vårt nabouniversitet har vært nødvendig å ha med seg i dette arbeidet, forteller Rolf Diesen.

Han er prosjektleder ved HINT og har et spesielt ansvar for å tilrettelegge for samiske studier.

ØKT INTERESSE

Diesen forteller at studiet er HINT sin utvikling og satsing på sørsamisk språk og kultur. Han påpeker den stadig økende etterspørselen for nettopp slike studier. HINT har tatt på alvor de signalene som har kommet fra det samiske miljøet om å legge til rette for samiske studier på høyskolenivå.

Han forteller at også lærere i både grunn- og videregående skole har påpekt behovet for økt kunnskap om den sørsamiske kulturen. Studiet tar derfor utgangspunkt i ”Kunnskapsløftet”.

– Det er viktig at de som selv skal lære bort til barn og unge har en grunnkunnskap som har god kvalitet, mener Diesen og legger til at studiet er åpent for alle som oppfyller inntakskravene.

– Noen har kanskje et ønske om å formalisere sine kunnskaper, eller har interesse av andre årsaker, sier en engasjert prosjektleder.

Han håper på en bred oppslutning om dette studiet.

– HINT ligger midt i det sørsamiske området, med avdelinger både på Steinkjer og Levanger. Det er derfor vil derfor naturlig å legge opp til spesifikke kunnskaper som tilhører det sørsamiske området, sier Diesen.

SAMISK RELIGION PÅ TIMEPLANEN

Studentene skal blant annet bli i stand til å synliggjøre den samiske kulturen og få en økt forståelse for at vi lever i et flerkulturelt samfunn. På studieplanen står blant annet: sørsamisk ressursbruk, sørsamisk språk og litteratur, samisk religion og livsanskuelse.

Gjennom ”religion og livsanskuelse” får studentene bli kjent med samiske religionstradisjoner før og nå. Sanger og salmer er også en naturlig del av momentet. Det også lagt opp til interessante samtaler og diskusjoner om verdspørsmål. Studiet inneholder også et generelt urfolksperspektiv.

Rolf Diesen håper på mange studenter i det nye studiet ”Sørsamisk kulturkunnskap” ved Høyskolen i Nord-Trøndelag.

TEKST OG FOTO: MEERKE KRIHKE LEINE BIENTIE

Dikt från boken Mjukt smeker molnets rand av Rose-Marie Huuva

Ensam på snöskotern
innesluten bakom hörselkåporna
ensam med tankarna
oron för framtiden
rovdjuren ökar
renhjorden minskar

ensam bakom hörselkåporna

Ensam på motorcykeln
innesluten bakom hörselkåporna
ensam med pressen
mötet med fördomarna
trängd från alla håll
markerna krymper

ensam bakom hörselkåporna

Ensam på fyrhjulingen
innesluten bakom hörselkåporna
ensam med känslorna
morgondagen så osäker
maktlösheten tynger
svårmodet växer

ensam bakom hörselkåporna

Ensam på snöskotern
innesluten bakom hörselkåporna
ensam uppgiven
utan tro på framtiden
livet med renarna
det liv du vill leva

ensam bakom hörselkåporna

valet blir
tystnaden
mörker

© Rose-Marie Huuva Giron 2011

Rose-Marie Huuva är född i Rensjön, Gabna sameby, och bosatt i Giron / Kiruna.

– Jag är mor, Áhkku / mormor, poet, bildkonstnär och rese-när, berättar hon. Jag har levtt ”i tusen år”, så stora har förändringarna varit under mitt liv, en tid som nu finns bara i mina drömmar och i minnets gömslen.

– Jag sjunger alltid när jag packar min väska, säger hon. Mitt liv och mitt arbete är så skiftande, jag vet inte alltid vart det för mig.

Det Rose-Marie skildrar i sina dikter och sin bildkonst är händelser som berör henne.

Många dikter handlar om det svåra som också finns inom samisk kultur och som det inte talas om: droger, utanförskap, självmord, död. Dikterna är skrivna på nordsamiska. Översättningen till svenska är Rose-Maries egen.

Samiske kirkedager:

Frode Fjellheim skriver musikk

Besøkende kan se fram til toner inspirert av hele verdens urfolk, når musiker og komponist Frode Fjellheim framfører sitt verk på årets samiske kirkedager i Mo i Rana.

FOTO: BIERNA LEINE BIENTIE

Med fungerende arbeidstittel ”Hellig jord! Hellig Ord”, som også er hovedtemaet til kirkedagene, har Fjellheim jobbet med stykket siden han fikk oppdraget i fjor.

Som utgangspunkt for verket har Fjellheim brukt deler av tidligere prosjekter, deriblant Biejjen Vuelie – Solkvad, som han framførte til strålende kritikker på Osafestivalen i 2011.

Man vil komme til å kjenne igjen hans særegne og sjangeroverskridende musikalske uttrykk også i dette bestillingsverket, inspirert av blant annet hovedtemaet for dagene.

– Tittelen har ligget i underbevisstheten helt siden jeg fikk oppdraget. Ordene har gitt rom for mange ulike tanker som jeg har jobbet inn i musikken, forklarer Fjellheim.

INSPIRERT AV URFOLK

Stykket skal framføres på åpningsdagen 9. august, som også markeres som FN:s internasjonale urfolksdag. I arbeidet med dette verket har Fjellheim latt seg inspirere av flere kulturer, deriblant amerikanske urfolk.

Andre sentrale tema for årets kir-

kedager skal være urfolks naturspiritualitet, klimaendringer og Bibelens budskap om skaperverket, temaer som Fjellheim også har reflektert over underveis i musikkprosessen.

– Det finnes mye livsvisdom og verdensvisdom i urkulturer. De har gamle og levende tradisjoner. Spesielt når det gjelder bruken av naturen. Er man avhengig av den, tar man også vare på den. I framførelsen av verket kommer deres stemmer fram i ord og setninger, røper han.

JAZZ, ROCK OG JOIK

Fjellheims musikk inneholder elementer fra mange ulike stilarter, og joik står sentralt i hans musikalske uttrykk. Han er kjent for å overskride musikalske grenser og blander både jazz og rock inn i nerven av såkalt tradisjonsmusikk. Man kan si at den favner litt bredere enn folkemusikk og lignende sjangre, og kan beskrives som musikk som har tilhørighet til bestemte steder. Tradisjonsmusikken står også sentralt denne gangen.

Med seg på laget til konserten på

Frode Fjellheim.

kirkedagene har han rundt ti andre musikere. Han selv er en av solistene på tangenter og vokal.

– Jeg kan ikke avsløre hvem de andre musikerne er ennå, men totalt med hele ensemblet og kor blir vi

opp i mot 40-50 stykker som skal framføre verket. Jeg gleder meg og håper å skape rammer for en flott musikalsk opplevelse, sier Fjellheim.

LINA SOLVOR JØNSSON

Gudinne-gave til samisk menighet

Lederne for barnehagesektoren hos fylkesmannen i Nordland, Nord- og Sør-Trøndelag overrakte før jul en gave til Samisk menighet i sørsamisk område.

Gaven er ei dokke laget av Haldis Halvari. Dokka var en del av en større utstilling som viste hvordan norsk skolevesen og kirke i sin tid møtte samisk kultur og tenking.

Wiveca N. Wilhelmsen-Holm, seniorrådgiver hos Fylkesmannen i Nordland, sitter med Juks-aahka i armene. Bak fra venstre: Aud Eli Kristoffersen, seniorrådgiver hos Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, og Liv Ingegerd Selfjord hos Fylkesmannen i Sør-Trøndelag.

– Dette er Juks-aahka, en av de tre gudinnene i den gamle samiske religionen. Vi synes hun bør være nærmere det samiske miljøet enn på en hylle på kontoret hos én av oss. Vi fikk denne i gave av Kirsti Birkeland. Og nå vil vi gi den videre til Samisk menghet, sa Liv Ingegerd Selfjord fra Fylkesmannen i Sør-Trøndelag.

Oppvekst- og utdanningsavdelingene hos fylkesmennene har i flere år hatt kurs for barnehagepersonale i sør-samisk område.

– I et historisk perspektiv er denne

gaveoverrekkelsen bemerkelsesverdig. Dere er representanter for opplæringssystemet som i sin tid prøvde å fornorske samer og fjerne samisk språk og kultur. Og jeg er representant for kirken som prøvde å fjerne all snakk om samiske gudinner, sa Bierna Leine Bientie, prest i sørsamisk område, da han på vegne av samisk menighet tok imot Juks-aahka.

TEKST OG FOTO: ANNE-GRETHER
LEINE BIENTIE

Äldreboende invigde samiskt minnesskåp

Marian Hjelm (vänster) och möbelsnickaren Birgitta Ricklund avtäckar det samiska minnesskåpet.

Saxnäsårdens äldreboende i Vilhelmina kommun invigde i mars ett speciellt skåp tillverkat av möbelsnickare Birgitta Ricklund. Skåpet är en del av boendets samiska profilering. Tanken är att det ska stimulera de äldre till minnen och samtal om gamla tider.

Inspirerad av Marsfjällen och hopsamlandet av renar designade Birgitta Ricklund det skåp som nu pryder sin plats vid entrén i äldreboendet. Minnesskåpet är tillverkat i björk, ett viktigt material för samer, och har gott om plats för föremål med anknytning till renskötsel och gamla tider. Boende, personal och besökare deltog vid invigningen då skåpet avtäcktes och fylldes med de första föremålen. Efteråt bjöds det på tårta, och representanter för den samiska förvaltningskommunen skänkte en bok och en film om renskötsel.

SAMISK PROFIL
Äldreboendet har under en tid arbetat med samisk profilering eftersom Vilhelmina är en samisk förvaltningskommun. Boendet, som ju ligger i

renskötselområde, har under åren haft många samer. Idén till skåpet fick undersköterskan Marian Hjelm då hon förra året deltog i en träff som Socialstyrelsen arran-

gerade i Stockholm för deltagare från de olika förvaltningskommunerna. Där diskuterades hur de såg på den egna äldreomsorgen och hur framtidens demensvård kan se ut. Marian, som har lång erfarenhet av äldreomsorg, har sett hur tavlor och föremål kan väcka minnen hos de äldre och bli ett redskap i ett samtal med den demente.
– Eftersom vi alltid haft samer i vårt boende så tyckte jag att det skulle passa med en liten samisk vrå eller vägg, som kan ge en känsla av igenkänning när man nu varit tvungen att lyfta sina rötter och flytta, berättar Marian.

FICK FRIA HÄNDER
En förfrågan sändes till möbelsnickaren Birgitta Ricklund, född i Saxnäs och bosatt i Själevad.
– Jag blev jätteglad, och jag fick ganska fria händer i utformandet. Jag har inte gjort ett samiskt skåp förut, men de litade fullt och fast på mig, säger Birgitta.
Sponsorer blev Fatmomakke Sameförening, södra och norra samebyn samt samiska förvaltningskommunen.
Vid invigningen skänktes flera föremål till skåpet, exempelvis en gammal *derverne soehpenjie* (tjällasso), en *neipitje* (liten kniv), en *tjorevie bystie* (hornsked), samt några *bähtah* (toppar av öronen från de märkta kalvarna).
– Tanken är att det inte ska vara nya fina saker, utan gamla kända saker, säger Marian som redan sett hur minnesskåpet fått effekt på de äldre. Vi har hört flera fina berättelser från förr när de hållit i sakerna. De berättar om hur viktigt det samiska språket är eller hur föremål använts och fått sin nötning.
Alla är välkomna att skänka eller låna ut föremål, och man får gärna komma in och titta, hälsar Marian Hjelm.

Laila Daerga (vänster) och Veronica Labba representerade den samiska förvaltningskommunen.

TEXT OCH FOTO:
ANNICA HED

Kvinnan i centrum

Det blir ett rikt gudstjänstliv vid samiska kyrkodagarna, som har huvudtemat Helig jord, heliga ord, i Mo i Rana i augusti. Gemensamt för gudstjänsterna blir att den samiska kvinnans roll kommer att uppmärksammas.

– Kyrkodagarnas gudstjänster kommer att följa samma modell som vid tidigare samiska kyrkodagar, säger Bierna Leine Bientie, ledare för mötets gudstjänstgrupp.

Det betyder öppningsgudstjänst på fredagen (9 augusti), kvällsgudstjänst på fredagen (på lulesamiska och i Mo kyrka), morgonmessa på lördagen, kvällsgudstjänst på lördagen (som ungdomarna ansvarar för) och avslutningsmessa på söndagen.

– Alla gudstjänsterna utom fredagskvällens kommer att hållas i mötets stora lavvo, säger Bierna.

KVINNAN STARK POSITION

Den samiska kvinnan har traditionellt haft en stark position, inte bara i hemmet utan också i den större lokala gemenskapen. Delvis har det rent praktiska orsaker. Männen var upptagna av att följa och sköta om renarna och kunde vara hemifrån långa tider.

– Vi vill vid det här mötet lyfta fram den samiska kvinnans plats, säger Bierna.

Bland annat därför kommer många kvinnor att medverka i de samiska kyrkodagarnas gudstjänster – som predikanter och på andra sätt.

– Gudstjänsterna kommer också att visa bredden av samiskt språk, liturgiska traditioner och liturgisk utveckling, säger Bierna.

DET SYDSAMISKA SYNLIKT

Men eftersom det här är första gången samiska kyrkodagarna hålls på sydsamiskt område kommer det sydsamiska att få en särskild plats. Här förekommer ju både jojk och trumma i gudstjänstssammanhang. Så blir det också under kyrkodagarna.

Norska kyrkan har en ganska ny kyrkohandbok som nu översätts till samiska språk. Och Svenska kyrkans nya kyrkohandbok har just översatts och prövas i församlingarna under innevarande kyrkoår.

– Vi kommer förstås att använda material, bland annat förböner, från de nya kyrkliga böckerna, säger Bierna Leine Bientie.

URBAN ENGVALL

Sansehagen ved Snåsa sjukeheim har en trivelig atmosfære. Der finnes blant annet en derhviegåetie/torvgamme bygget av Hanne-Lena Wilks og Lars Isak Påve (Snåsa).

Sansehage åpen for alle

Ved Snåsa sjukeheim er det laget en ”sansehage” der folk kan komme og oppleve lukter, lyd og gjenstander. Det har tatt omtrent to år å lage hele dette området.

Gielem nastedh og Snåsa kommune har sammen vært initiativtakere til sansehagen. *Gielem nastedh* er Snåsa sitt språkprosjekt ettersom Snåsa kommune er en av de sørsamiske språkforvaltningskommunene. Sametinget har vært med på å finansiere tiltaket. I første omgang var sansehagen ment som et tilbud for demente og beboere på Snåsa sjukeheim.

GJENKJENNELSE

I sansehagen er det meningen at de eldre skal kunne ”kjenne seg igjen” for eksempel fra sin egen barndom. Ved å stimulere til bruk av alle sansene, skaper man en positiv atmosfære.

Lukten av bål fra *gåetie*/gamma, lyden av åretak fra *vínhtse*/båt og følelsen man får ved å sette seg på *dueljje*/reinskinn, er noen eksempler på hvordan sansene settes i gang.

LETT TILGJENGELIG

Sansehagen ligger lett tilgjengelig for alle. Gamma er bygget slik at man kan komme inn med rullestol. Når man kommer inn i *gåetie* aktiveres en sensor som starter avspillingen av kjente lyder. Der kan man for eksempel høre et lydopptak fra *giedtie*/reintrøa, med *miesieh*/reinkalver som grynter, med *beallohke*/bjøllerein i bakgrunnen. Har man tid, kan man også koke kaffe på svartkjelen.

MANGE BESØKENDE

Sansehagen har allerede vært i bruk en sesong, med mange besøkende. Enkelte lag og foreninger har lagt sine treff til sansehagen. ”Snåsa hageselskap” hadde et medlems-

møte i sansehagen. De var selvfølgelig spesielt interessert i de planter og vekster som finnes. Her finnes nemlig en del fra fjellfloraen. Vekstene er fint og naturlig plantet rundt omkring. *Gielem nastedh* og Snåsa kommune håper at mange vil ta turen innom sansehagen. Sansehagen har flere innganger. Her er det fint å ta seg en aldri så liten ”pause”. Den som er på Snåsa, kan helt uforpliktende og gjerne på impuls, ta turen innom!

TEKST OG FOTO:
MEERKE KRIHKE
LEINE BIENTIE

Gie jih gusnie árröeminie

Sverige

Samiska rådet inom Svenska kyrkan

Ordförande: Sylvia Sparrok, tel 0647-352 40.

e-post: syllan3@hotmail.com

Handläggare för samiska frågor: Kaisa Huuva, Svenska kyrkan,

751 70 Uppsala, tel 018-16 95 00,

e-post kaisa.huuva@svenskakyrkan.se

Sydsamiskt församlingsarbete i Härnösands stift

Kontakt: Gabrielle Jacobsson, Samiskt resurs- och utvecklings-

centrum i Härnösands stift, Byevägen 7, 830 04 Mörsil,

tel. 076-119 19 48, e-post gabrielle.jacobsson@svenskakyrkan.se.

Samiska krisnätverket

tel: 063-10 12 30 fredagar och söndagar mellan

klockan 20 och 24.

Norge

Samisk kirkeråd Generalsekretær: Tore Johnsen,

postboks 799 Sentrum, 0106 Oslo, telef 23 08 12 00,

e-post: tore.johnsen@kirken.no.

Leder: Anne Dalheim

Sørsamisk representant i Samisk kirkeråd:

Linn Ellen Bientie Sivertsen

Saemien åålmegeaerie SÅR/

Samisk menighetsråd i sørsamisk område

www.samiskmenighet.no

epost: monica.kappfjell@kirken.no

Leder: Sigfred Jåma, e-post: shjaama@hotmail.no

medlemmer: Oddvin Leine Bientie, Nils Tonny Bransfjell,

May Jönsson og prest Bierna Leine Bientie

Sekretær: daglig leder (se nedenfor)

Saemien åålmegea beajjetje áejvie /

daglig leder i samisk menighet i sørsamisk område:

Monica Kappfjell, telef 993 49 477,

Gløttvegen 2, 7750 Namdalseid

e-post: monica.kappfjell@kirken.no

Prest i sørsamisk område:

Bierna Leine Bientie

Heggvollan, 7760 Snåsa, telef. 74 15 11 55, mobil 950 54 490,

e-post: prest@samiskmenighet.no

Diakoniarbeider i sørsamisk område:

Bertil Jönsson 7898 Limingen, mobil: 994 88 827,

e-post: diakon@samiskmenighet.no

Leder trosopplæring:

Toamma Bientie

Kirkebakken 6, 8614 Mo i Rana,

mobil 993 72 128, e-post: toamma.bientie@kirken.no

Blandad skog är bättre för renskötseln

I slutet på mars lade Tim Horstkotte fram sin avhandling vid Umeå universitet. I den konstaterar han att det moderna skogsbruket bygger på likåldrade plantageliknade monokulturer. Men effektiviteten och vinstintresset har ett pris. Till exempel påverkas rennäringen av det ensidiga skogslandskapet. Normalt råder olika snöförhållanden i olika typer av skog. Möjligheterna för renskötarna att flytta renarna beroende på snö- och därmed betesförhållanden minskar när all skog ser likadan ut. Och när träden inte får bli gamla innan de avverkas hinner inte de viktiga hänglavarna etablera sig.

KÄLLA: SAMEFOLKET

Fler samiska texter finns på

www.svenskakyrkan.se/harnosandsstift

(klicka på Flerspråkig kyrka)

www.svenskakyrkan.se

(klicka på Kyrka och samhälle, Flerspråkig kyrka)

www.samiskmenighet.no

Daerpies Dierie

Sydsamisk kirkeblad • Sydsamiskt kyrkoblاد

Adress: Heggvollan, N-7760 Snåsa, Norge

Telefon: 0047 74 15 11 55, mobil 0047 950 54 490,

e-post: dd@samiskmenighet.no

Redaktör och ansvarlig utgivare:

Bierna Leine Bientie, adress ovan.

Svensk samordnare: Urban Engvall,

Brån 101, 870 32 Ullånger, tel 070-344 08 82,

E-post: urban.engvall@svenskakyrkan.se

Daerpies Dierie utkommer med fyra nummer per år och har stöd från Härnösands stift, Nidaros bispedømmeråd, Sametinget i Norge och Svenska kyrkan.

Prenumeration under 2013: 140 kronor.

Avgiften betalas när faktura kommer.

Adressändring och prenumeration

Prenumerations- och adressfrågor hanteras av

tidningens distributör Nordic Gateway,

e-post: produktion@nordic-gateway.se

Grafisk form & repro:

Berling Press AB.

Tryck: V-TAB, Örebro.

**Texter och bilder till
nummer 3 2013 av Daerpies Dierie
skickas senast 7 augusti till
urban.engvall@svenskakyrkan.se**

Selvfølelse

Jeg var i godt voksen alder med på en forelesning om selvtillit og selvfølelse. Det var første gang jeg ble klar over at dette ikke er det samme, men to forskjellige ting:

Selvtilliten er knyttet til prestasjoner, mens selvfølelsen handler mer om hva du tenker om deg selv innerst inne.

Dette med selvfølelse blir utdypet nærmere i samlivsspalten i magasinet VG Helg:

Selvfølelse handler nemlig om vår indre opplevelse av den verdi vi har som menneske, uavhengig av alt det ytre og våre prestasjoner – hvordan vi ser ut, hvor flinke vi er osu. Når vi har et sunt og godt selvbilde, vil vi fortsatt kunne bli skuffet dersom vi mottar negative meldinger fra omverdenen, men det pulveriserer likevel ikke vår egen opplevelse av oss selv som en bra person. Vi står liksom litt stødigere i oss selv og blir mer robuste.

Det er Kristin Spitznogle som skriver dette i samlivsspalten. Hun er opptatt av at selvfølelsen er knyttet til en indre opplevelse av verdi.

Ut fra egen erfaring vil jeg si at det er den grunnleggende selvfølelsen som skaper et trygt fundament i menneskesinnet, som fører til at du og jeg kan stå sterkt rustet til å møte

såvel motgang som medgang, som gjør at du og jeg virkelig kan leve det livet som vi er skapt til å leve.

Ja, selvbildet og selvfølelsen henger nøye sammen med livskvalitet.

Men flere sliter med dårlig selvfølelse. Det kan gi seg utslag i frykt for å vise seg fram slik som man egentlig er. Og skam over sin egen mindreværdighet. Det kan i sin tur føre til arbeidsnarkomani og rusavhengighet – ja, alle slags former for avhengighet, egentlig.

Men som vi har sett, handler selvfølelse om vår indre opplevelse av den verdi vi har som menneske. Derfor bør vi forsøke å styrke denne indre opplevelsen.

Så tenker jeg videre: Finnes det noe i Bibelen som handler om å bli styrket i det indre menneske? Såvidt

Evangeliet Midsommardagen enligt Matteus kapitel 6, vers 25-30
25 **Jehtam:** "Aellede tjoeperdh maam byöpmedidh, jovkedh jallh gäärvedidh. Ij leah hiege vihkieläbpoe beapmojste jñh redtie vaarjojste? 26 Vuartasjidie ledtide, eah dah gernieh seejh, eah sleejh jñh eah

jeg forstår, gjør det faktisk det. Bare les hva som står i Paulus´ brev til efeserne, kapittel 3, vers 16:

Må han som er så rik på herlighet, gi deres indre menneske kraft og styrke ved sin Ånd.

Her ser vi at Gud vil styrke vårt indre menneske. Dette gjelder, etter det jeg kan skjønn, for alt som springer ut fra vårt indre menneske, også selvfølelsen.

Det går også fram i denne bibelteksten at det er Den hellige ånds gjerning å gi slik styrke og kraft. Den hellige ånd kan utføre denne oppgaven på grunn av Guds rike herlighet.

Guds herlighet er så omfattende at det er umulig å beskrive den fyldestgjørende. Men det dreier seg blant annet om at Gud har skapt alt liv, og at Han opprettholder dette

livet hvert eneste sekund: Gud er den sterkeste makt, noe som blir bekreftet gjennom Jesu død og oppstandelse.

Men det er altså Den hellige ånds oppgave å tilføre det indre menneske kraft og styrke. Og Den hellige ånd bor i oss, skriver apostelen Paulus i det andre brevet til Timoteus, kapittel 1, vers 14.

For å minne oss selv om dette, kan det være lurt å si følgende til seg selv så ofte som mulig:

– Den hellige ånd bor i meg, leder meg, styrker meg og holder meg oppe! Gjør ikke det noe med selvfølelsen?

TEKST OG FOTO: LARS JOHNSEN

laarojdie tjöönghkh. Elmierijhken Aehtjie dejtje biepmehnte. Idie leah dejtje vihkieläbpoe? 27 Guhte dijjeste maahta tjoeperrimmigujmie jijtse jielemem staehkojne guhkiehtidh? 28 Jñh mannasinie vaarjojne tjoeperridie? Vuartasjidie riesegidie guktie saafosne sjidteminie. Eah

dah barkh jallh butnieh. 29 Manne govhl jehtam: Ij amma Salomove gıltehtahkesne goh riesegh. 30 Jupmele gie kraeside gäärvehtasta, dejtje mah daan biejjien sjidteminie jñh jirreden vuebnesne buelieh, ij edtjh Jupmele dellie dijjem gäärvehtistedh? Dijjen dan vaenie jaahkoe!

Lohkehtæjja jîh vytnesjæjja Nils Ove Gustavsson (Snåase) Kræsta Blind Brandsfjelllem viehkehte jîh vuesehte guktie nîrrem sjiehtesjîdh.

Gellie sijhtin nejpiem darjodh

**Daan daelvien nejpie-kuvse
Plassjesne. Gellie sijhtin lie-
redh guktie nejpiem darjodh.
Golme væjkeles vytnesjæjjah
lierehtin.**

Luhkietjijhtje learohkh Plasse
sjesse böötin, sijhtin lieredh
guktie nejpiem jaarjelsaemien
hammosne darjodh.

Nejpien nîrre jîh dahpe
ånnetje kråavvan. Dah tjuerieh
tjaalehtjimmieh båeries vue-
kine sjiehtesjîdh. Hijven lohke-
htæjjah naa guhkiem vytne-
sjamme gosse dah edtjin jeatja-

bidie ööhpehtidh. Dah lohke-
htæjjah lîn Nils Ove Gustavsson
(Snåase), Mikael Andersson
(Eajra), jîh Morten Brandfjell
(Tydal).

FIJFERE JALLH BAARVE

Såemies learohkh gellie nejpieh
aerebe dorjeme. Dah sijhtin
maam akt orre lieredh. Såemies
eah gåessie maam vytne-
sjamme. Dellie meehtin aalko-
vistie lieredh. Lohkehtæjjah
soptsestin mij nîrrese. Dellie
learohkh jîjtje veeljin: tjåervie,
ovmese måarah, fijfere jallh

baarve. Dan mænngan meeh-
tin lihtsegidie laavkedidh. Del-
lie hijven biessiem jallh skår-
riem dej gaskesne njimkehtidh.
Barkoes hov nejpiem darjodh,
guktie eensi sjidtieh. Learohkh
tjuerieh guhkiem sååkesjîdh
voeledidh, fæjloedidh jîh big-
nesjîdh. Daerpies buerie
astoem gosse vytnesjîdh.

TEEKSTE JÎH GUVVIE:
MEERKE KRIHKE
LEINE BIENTIE

I vinter var det knivkurs på
Røros. 17 deltagere fikk lage
sin egen sørsamiske kniv. De
fikk lære om både materialer,
tradisjoner og graving. Noen
hadde sløydnet tidligere, mens
andre var helt ferske på områ-
det. Tre erfarne sløydere: Nils
Ove Gustavsson (Snåsa),
Mikael Andersson (Idre) og
Morten Brandfjell (Tydal) var
lærere.